

Апотекарска пракса

ISSN 1451 - 1827



9 771451 182003

ГЛАСНИК ФАРМАЦЕУТСКЕ КОМОРЕ СРБИЈЕ

124

ОКТОБАР 2019



ГОДИНА СТУДИЈА
ФАРМАЦИЈЕ У СРБИЈИ





ПОЗИВ НА SMART PHARMACIST - TRAIN THE TRAINER WORKSHOP

Шта је оно што Вас привлачи када размишљате и бирате ком предавању ћете присуствовати? Колико Вам је битно да тема буде актуелна и да подржава Вашу свакодневну праксу како би знање допунили новим информацијама?

Звучи идеално да предавање успе да искомбинује све аспекте - да учини да са истог одете инспирисани и да то што сте чули можете одмах применити и у својој пракси.

Управо због тога Фармацеутска комора Србије, након успешно организованог иновативног *workshopa* у оквиру SMART Pharmacy програма, коме је присуствовао значајан број учесника из целе Србије, организује од 3-5. новембра свеобухватну едукацију на којој ће клинички модул бити посвећен астми и хроничној опструктивној болести плућа (ХОБП).

Зашто је астма и даље актуелна тема? Зашто су упркос савременој терапији пацијенти и даље у ризику од напада астме и суочени са смртношћу која је присутна у свим стадијумима ове болести? Одговор је највероватније у непридржавању пацијената прописаној инхалационој терапији.

У оквиру едукације под називом SMART Pharmacist - Train The Trainer Workshop, колеге ће имати прилику да помоћу међународно признатих алата унапреде своје личне и професионалне компетенције, а уједно и

да утичу на побољшање исхода лечења код пацијената са астмом и ХОБП.

Ова едукација Фармацеутске коморе темељи се на континуираном професионалном усавршавању, са применом у пракси. Циљ је да се фармацеути упознају са променама које доносе најновије ГИНА 2019 смернице у терапији астме; да науче како да провере да ли пацијенти исправно користе своју инхалациону терапију; да препознају када је дошло до погоршања симптома и још много тога.

Радује чињеница да ми фармацеути, као најдоступнији здравствени професионалци, имамо могућност да направимо позитивну промену у лечењу ових пацијената и важно је да ту прилику сада и искористимо.

ДАТУМ И МЕСТО ОДРЖАВАЊА: 3-5. новембар, Комора здравствених установа Србије, Хајдук Вељков Венац 4 - 6, 11000 Београд.

ПРОГРАМ РАДИОНИЦЕ: Прелиминарни програм можете видети на сајту Коморе www.farmkom.rs

ПРИЈАВА: Своје учешће можете пријавити путем мејла komora@farmkom.rs најкасније до 21. октобра 2019. године.

ВАЖНЕ НАПОМЕНЕ: Број учесника је ограничен. За присуство радионици потребно је знање енглеског језика.



Реч уреднице

Ове године Фармацеутски факултет у Београду обележава 80 година студија фармације у Србији. Велики јубилеј биће прослављен низом активности, од подсећања на историју до едукација посвећених савременим трендовима у фармацији. У оквиру обележавања биће додељена и Награда "Стеван Шукљевић" овогодишњем добитнику, маг. фарм. спец. Николини Скорупан.

Успешно је обележен још један Светски дан фармацеута, и то пружањем услуге прегледа терапије у апотекама. Акција је спроведена у више од 170 апотека са активним учешћем преко 200 фармацеута, а на конкурс поводом обележавања овог значајног датума изабрана су три рада на тему "Безбедни и ефикасни лекови за све".

У овом броју можете прочитати и новине са недавно одржаног Светског конгреса фармацеута, нову рубрику посвећену апотекарској пракси и актуелне информације везане за рад Коморе.

Пратите нас путем сајта и фејсбук странице. Пријавите се на мејлинг листу Коморе како би били у току са нашим активностима. Очекујемо Ваше сугестије, предлоге и коментаре.

САДРЖАЈ

- 4** Важне информације и активности Коморе
- 8** Обележавање Светског дана фармацеута
- 11** Добитници награде поводом Светског дана фармацеута
- 14** 80 година студија фармације у Србији
- 16** Светски конгрес ФИП, 2019
- 20** Удружење Даун
- 22** Случајеви из апотекарске праксе
- 26** Летња школа клиничке фармације, Сплит
- 27** Студирање уз *IPSF*
- 28** Календар догађаја

Апотекарска пракса

ГЛАСНИК ФАРМАЦЕУТСКЕ КОМОРЕ



РЕПУБЛИКА СРБИЈА
ФАРМАЦЕУТСКА КОМОРА
The Pharmaceutical Chamber of Serbia

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

ISSN 1451-1827 = Апотекарска пракса COBISS
SR - ID 94777858

ГЛАВНА И ОДГОВОРНА УРЕДНИЦА Драгана Рајковић
СТРУЧНИ САРАДНИЦИ Јелена Милошевић, Николина Скорупан,
Соња Стојиљковић, Милан Ракић
ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК Небојша Ускоковић
ПРЕЛОМ И ПРИПРЕМА ЗА ШТАМПУ Дарко Тонић
ШТАМПАРИЈА Матија д.о.о., Београд
ТИРАЖ 7.450 комада
ИЗДАЈЕ Фармацеутска Комора Србије, Мутапова 25, Београд,
Србија
ТЕЛ/ФАКС +381 11 32 43 144, 32 46 795
ЕЛЕКТРОНСКА ПОШТА komora@farmkom.rs
ПОСЛОВНИ РАЧУН 325-9500900015066-04

ВАЖНЕ ИНФОРМАЦИЈЕ

■ Фармацеутска комора Србије ће у току октобра месеца извршити ревизију листе стручних надзорника. Поред тога, у складу са одредбама новог Закона о здравственој заштити Управни одбор је именовао Радну групу за редовну спољну проверу квалитета стручног рада у здравственим установама апотекама и приватној пракси са задатком да до децембра 2019. године сачини предлог Плана стручног надзора за 2020. годину.

■ У току је интензиван рад на изради Водича добре апотекарске праксе. Радна група формирана одлуком Управног одбора, на захтев Фармацеутске коморе Србије, проширена представницима Министарства здравља.

■ Управни одбор Коморе је на седници одржаној 4. октобра, у складу са Програмом рада за 2019. годину, донео одлуку о започињању активности на изради Нацрта Статута Фармацеутске коморе Србије, у складу са важећим законским прописима. Овај задатак поверен је Комисији за израду општих аката Коморе, а рок за израду Нацрта је децембар 2019. године.

■ Фармацеутска комора Србије је остварила интензивну сарадњу са Републичким секретаријатом за јавне политике у оквиру пројекта за формирање Јединственог јавног регистра административних поступака, а везано за поступке уписа у именик, издавања и обнављања лиценце са циљем њиховог поједностављења и транспарентности.

ОТВОРЕНА ВРАТА ФАРМАЦЕУТСКЕ КОМОРЕ СРБИЈЕ

Отворена врата Фармацеутске коморе Србије организује директор Коморе, маг. фарм. спец. Татјана Шипетић, са циљем размене информација, предлога и сугестија везаним за рад Коморе у периоду октобар - новембар 2019. године.

Након отворених врата која су одржана на Огранку Војводина, у Новом Саду, 9. октобра 2019. године, отворена врата биће одржана и на осталим огранцима (у просторијама огранка), по следећем распореду:

1. Огранак Београд, Београд - 8.11.2019. од 10 до 14 часова
2. Огранак Ниш са КиМ, Ниш - 15.11.2019. од 10 до 14 часова
3. Огранак Крагујевац, Крагујевац - 28.11.2019. од 10 до 14 часова.

ОДЛУКА О НАГРАДИ “СТЕВАН ШУКЉЕВИЋ” ЗА 2019. ГОДИНУ

Награда “Стеван Шукљевић” установљена је 2016. године у част пријатеља, сарадника и угледног магистра фармације Стевана Шукљевића.

Одбор за доделу Награде “Стеван Шукљевић” је на електронској седници одржаној 1.10.2019. године донео одлуку да се овогодишње признање додели **маг. фарм. спец. Николини Скорупан**, и то због изузетног залагања и активности на позиционирању улоге фармацеута, како у здравственом систему Србије, тако и друштву у целини.

Посебно је истакнут значај њеног учешћа у едукацијама фармацеута, увођењу нових услуга у апотекама и велики допринос као члану редакције часописа Апотекарска

пракса. Николина Скорупан је колегиница са изузетним способностима, вољом и љубављу према струци.



Признање ће бити додељено у оквиру обележавања 80 година студија фармације у Србији, на Фармацеутском факултету Универзитета у Београду.

КОНКУРС ПОВОДОМ СВЕТСКОГ ДАНА ФАРМАЦЕУТА

По конкурс који је објављен 14. септембра 2019. године на интернет презентацији Фармацеутске коморе Србије поводом обележавања Светског дана фармације на тему: „Безбедни и ефикасни лекови за све“, пристигло је укупно 18 радова.

Комисија која је формирана одлуком директора Коморе, Татјане Шипетић, у саставу: Драгана Рајковић, председник, Николина Скорупан, Милан Ракић, Соња

Стојиљковић и Јелена Милошевић, имала је тежак задатак да се одлучи за три рада, с обзиром да су сви пристигли текстови на веома оригиналан начин презентовали улогу и значај дипломираних фармацеута/магистара фармације у здравственом систему и друштвеној заједници, што је управо и био циљ.



Једногласном одлуком Комисије за прва три места изабрани су следећи радови:

- Маг. фарм. спец. Милица Ђукановић, Шабац, бр.лиценце 8913
- Маг. фарм. Кристина Ковачевић, Кикинда, бр.лиценце 76461
- Маг. фарм. Марија Ковач, Шабац, лиценца бр. 9659

Свим учесницима конкурса честитамо на послатим радовима и радујемо се даљој заједничкој сарадњи!!! С обзиром на изузетан квалитет радова, осим награђених, већи број њих биће објављен у часопису "Апотекарска пракса". Награђени радови добиће и новчану награду у износу од 10.000,00 динара.

ПРИЈАВЉИВАЊЕ ПОДАКА О РАДНОМ ВРЕМЕНУ ПРИВАТНЕ ПРАКСЕ



У складу са Законом о здравственој заштити (члан 56. став 3), **оснивачи приватне праксе су дужни да Агенцији за привредне регистре поднесу регистрациону пријаву уписа забележбе о недељном распореду рада, почетку и завршетку радног времена.**

У складу са одредбом члана 40. став 9. истог закона, приватна пракса се уписује у Регистар привредних субјеката, а подаци о приватној пракси се у складу са одредбом члана 46. став 4. обједињују са подацима здравствених установа у Јединственој евиденцији субјеката у здравству, која ће се такође водити у Агенцији за привредне регистре и биће успостављена у року од

18 месеци од дана ступања на снагу овог закона.

Оснивачи приватне праксе су дужни да поднесу регистрациону пријаву уписа забележбе о недељном распореду рада, почетку и завршетку радног времена у приватној пракси, и у складу са чланом 8. Закона о поступку регистрације у Агенцији за привредне регистре и чланом 53. Правилника о садржини Регистра привредних субјеката и документацији потребној за регистрацију.

Регистрациона пријава објављена је на сајту Агенције за привредне регистре. Детаљна информација објављена је и на сајту Коморе www.farmkom.rs.

ЗАКОНСКА РЕГУЛАТИВА - НОВИ ПРАВИЛНИЦИ

Правилник о начину и поступку управљања фармацеутским отпадом објављен је у “Сл. гласнику РС”, бр. 49/19 од 8. јула 2019. године, а ступио је на снагу 15. јула 2019. године.

Правилник о козметичким производима објављен је у “Сл. гласнику РС”, бр. 60/19 од 28. августа 2019. године, а ступио је на снагу 4. септембра 2019. године.

ПИЛОТ ПРОЈЕКАТ УВОЂЕЊЕ СТАНДАРДИЗОВАНЕ ФАРМАЦЕУТСКЕ УСЛУГЕ ЗА ОБОЛЕЛЕ ОД ДИЈАБЕТЕСА У АПОТЕКАМА

Фармацеутска комора Србије је од јула 2019. године започела спровођење пилот пројекта везаног за Увођење стандардизоване фармацеутске услуге за оболеле од дијабетеса у апотекама. Комплетан материјал доступан је пријављеним учесницима као пакет образовања на тему: "Стандардизација фармацеутске услуге код пацијената са дијабетесом" у оквиру Виртуелне школе образовања, и доступан је на порталу корисничког сервиса чланова Фармацеутске коморе Србије.

У периоду јул - септембар за учешће у овом пилот пројекту пријавило се **више од 250 фармацеута**, а први резултати се очекују у јануару 2020. године.

Пројекат ће се спроводити континуирано у наредном периоду, те **позивамо све чланове Коморе да се и даље пријављују за учешће** путем мејл адресе generalni.sekretar@farmkom.rs са назнаком "пилот пројекат - дијабетес".

Пропозиције за учешће у пилот пројекту:

1. Када пружите услугу за најмање **10 пацијената и комплетан материјал (попуњене упитнике) доставите Фармацеутској комори Србије (Мутапова 25, 11000 Београд), стичете право на Потврду** о успешно завршеном програму за пружање стандардизоване услуге пацијентима са дијабетесом, коју издаје Фармацеутска комора. Поред потврде, добићете и **беџ са натписом "Саветник за дијабетес"**.

2. Уколико **два фармацеута из једне апотеке добију горе наведену Потврду**, апотека у којој раде стиче право на Сертификат који указује да у тој апотеци пацијенти оболели од дијабетеса могу добити саветовање кроз стандардизовану фармацеутску услугу.



ОБЕЛЕЖАВАЊЕ СВЕТСКОГ ДАНА ФАРМАЦЕУТА

Припремила: маг. фарм. спец. Николина Скорупан

Пре тачно 10 година Савет Међународне фармацеутске федерације (FIP) донео је одлуку да се 25. септембар обележава као „СВЕТСКИ ДАН ФАРМАЦЕУТА“. Од



Апотека Бену, Пожаревац



Апотека Бену, Мајданпек

Тема Светског дана фармацеута за 2019. годину је „Безбедни и ефикасни лекови за све“ управо из разлога што фармацеути својим богатим знањем и јединственом експертизом доприносе да пацијенти применом лекова добију максималну корист уз минимум ризика.

тада се FIP залаже да током овог дана фармацеути организују активности које ће промовисати и показати колики је њихов допринос у унапређењу здравља пацијената и грађана у сваком делу света.

Фармацеутска комора Србије по пети пут за редом обележава овај значајан датум. Прошле године је по први пут у апотекама широм земље спроведена акција провере



Апотека Galen Pharm, Инђија



Апотека Lili Drogerie, Ваљево



Апотека Ниш

терапије и саветовања пацијената који користе хроничну терапију. С обзиром на велики одазив фармациста и значајан број интервенција које су извршене током прошлогодишње акције и ове године је донета одлука да се на исти начин у Србији обележи Светски дан фармациста.



Апотека Lilly Drogerie, Београд

На предлог колега из праксе акција се одвијала не само 25. септембра, већ 7 дана, ради лакше организације и уклапања са свакодневним радним обавезама.

Заједничким снагама фармациста из апотека примарне здравствене заштите и професора Фармацистског факултета у Београду уз подршку Коморе, прошлогодишњи упитник је дорађен и прилагођен за лакше прикупљање и обраду података, које Комора планира

да представи Министарству здравља и Институту за јавно здравље "Др Милан Јовановић Батут".



Апотека Врање, Врањска Бања

Акција је спроведена у више од 50 градова и општина на територији Републике Србије, у 170 апотека, са активним учешћем преко 200 фармациста.

Детаљан извештај о исходима биће објављен на сајту Коморе након обраде свих прикупљених података.



Апотека Бену, Апатин

БЕЗБЕДНИ И ЕФИКАСНИ ЛЕКОВИ ЗА СВЕ

НАГРАЂЕНИ РАДОВИ НА КОНКУРСУ ПОВОДОМ СВЕТСКОГ ДАНА ФАРМАЦЕУТА

Маг. фарм. спец. Милица Ђукановић

Фармацеут са 8 звездица, то звучи изазовно, зар не? Овај број ме асоцира на хоботницу, она има 8 кракова. Када обучем бели мантил осећам се баш као она, спремна да својим знањем и вештинама (читај пипцима) обезбедим пацијенту да свој лек попије, у право време, у правој дози и на прави начин. Мој задатак је да терапија коју пацијент добија, да најбоље могуће резултате, а ево како то чиним.



Када се ради о мојим сталним пацијентима, увек се трудим да им се обратим именом или презименом. „Добар дан господине Петровићу, ако се не варам, време је за Вашу редовну терапију, како се осећате, имате ли неких проблема у последње време?”

Добијам одговор да се осећа као да га хвата прехлада, у кући има аспирин са витамином Ц, па је дошао да провери да ли би било добро да почне да га пије.

Време је да се позабавим аспектом безбедности. „Аспирин би могао да доведе до погоршања симптома астме, тако да је за Вас много бољи избор парацетамол.“ Пошто сам утврдила да господин нема алармантних симптома због којих би требало да посети лекара, закључила сам да је самомедикација оправдана.

Код хроничних пацијената, поред савета о самолечењу, када су потребни, никада не заборављам да се распитам о стању основне болести. Најлакши начин за то је да му поставим неколико питања: „Реците ми, колико сте често имали симптоме астме у претходних месец дана? Да ли сте се будили ноћу због напада? Да ли и даље идете редовно у шетњу? Колико дана недељно сте користили плаву пумпицу овог месеца?” После разговора сам сигурна да су симптоми астме добро контролисани и да свог пацијента због благе прехладе не треба да шаљем код лекара.

„Него, кажите Ви мени јесте ли убедили супругу да остави цигарете? Знате да је то јако битно због Вашег стања, као и редовно проветравање просторија“.

„Мало теже јој иде то са цигаретама, али зато ми често пере постељину, заменили смо и душек са тањом простирком, а послушао сам Ваш савет за избацавање тепиха. Чини ми се да ми је од тада мало боље“.

Остало је још само да будем сигурна да мој пацијент примењује свој инхалер тачно онако како треба. „Да ли бисте ми показали како користите инхалер?” Након

демонстарције, господин Петровић додаје уз осмех: „Не брините, испирам уста након сваке примене, као што сте ми објаснили претходни пут“. На овај начин, добила сам информацију да терапију узима редовно и правилно.

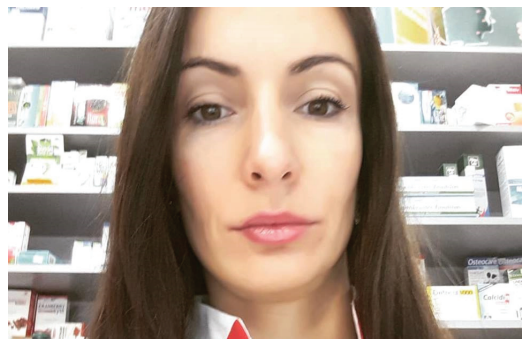
„Надам се да Вам је све јасно, ако имате неких питања, слободно реците. Видимо се за највише седам дана, а може и пре ако Вас прехлада не прође. Обавезно поведите супругу да заједно порадимо на тим цигаретама“.

Емпатија усмерена ка пацијенту нам отвара врата да заједнички радимо на побољшању степена адхеренце, а то је кључ успешности терапије и бољег исхода лечења.

Маг. фарм. Кристина Ковачевић

Свима је познато да је главна улога фармацеута издавање лекова који су прописани на рецепти или оних који се издају без њега, али наш посао фармацеута је да пацијентима понудимо још много тога, што људи често не препознају као заиста важно или једноставно не знају да цене. Некада се и ми сами изгубимо у тој гужви између фактура, робе, каса, акција и свих оних других ствари које чине свакодневницу рада у апотеци, а за које нас на факултету нису припремили.

Док ове редове пишем замишљам баш тебе драга моја колегинице односно колега како читаш ово издање Апотекарске праксе



уз неки мирисни чај или кафу и желим да те кроз наредне редове загрлим речима и подсетим колико је сјајно оно што радиш.

У данашње време када се скоро сваки преглед код лекара заказује и нужно чека, велики број људи одустаје од одласка код свог доктора управо због проблема са заказивањем прегледа. У таквим ситуацијама, ти као фармацеут имаш итекако важну улогу. Као здравствени радник који познаје лекове боље него и један други здравствени професионалац ти си у могућности да пацијентима помогнеш када су “мање” болести у питању. Примера ради уколико пацијент има грип, а пије лекове за повишени притисак, ти си тај који га најбоље може посаветовати који лек сме да узме да санира сиптоме грипа, а да то не утиче негативно на његову постојећу терапију. Твоја улога у оваквим ситуацијама је врло важна, јер у противном пацијент који свакако не би отишао код лекара, остаје препуштен сам себи и врло често склон лошој самомедикацији.

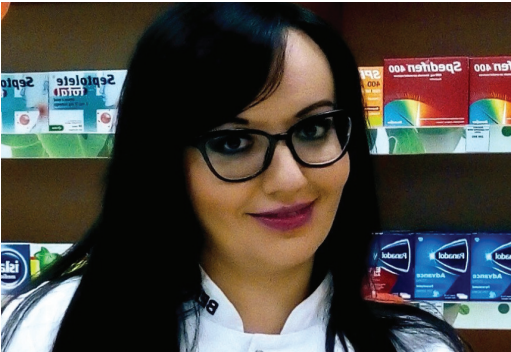
Као фармацеут ти си и ту да пратиш терапију својих пацијента, да их посаветујеш о правилној примени лекова, о њиховом начину чувања, о року употребе и нефармаколошким мерама. Сви смо свесни да код пацијената са хроничним болестима попут повишеног крвног притиска или дијабетеса баш ти можеш одиграти врло значајну улогу када су нежељене реакције или интеракције лекова у питању. Како ови пацијенти подижу терапију месечно, а код лекара одлазе обично на шест месеци, највероватније да ћеш ти бити та односно тај који ће пре уочити уколико постоји неки проблем.

Извини што сав твој импресиван рад нисам успела да спакујем у ових 2500 карактера са размаком, али надам се да сам бар у име свих наших мајки, очева, бака и дека успела да ти се захвалим за то што им пружаш безбедне и ефикасне

лекове уз осмех који некада значи више и од самог лека. Још једном хвала и срећан ти овај наш Светски дан фармацеута.

Маг. фарм. Марија Ковач

Хајде да сагледамо ширу слику и покушамо да дођемо до универзалног одговора на питање - *шта је лек?*



Из моје перспективе то је осмех, љубав, све што радује нашу душу, напредак, присуство драгих људи, осећај безбрижности, свеукупна испуњеност и унутрашњи мир.

Чини се да је много? Рекла бих да је ово човекова сврха а не луксуз!

Када бисмо свакодневно били окружени лепотом живота вероватно би нам физичко здравље било осетно боље а квалитет живота значајно већи. Суштина је живети у сопственом ритму, а понекад се потпомогнути саветом стручњака, пажљиво одабраним суплементом и индивидуално прописаном терапијом уз прилагођено дозирање.

Улога фармацеута се значајно разликује од оне коју памтимо из ранијих времена и наш задатак је комплексан и захтеван, а улога свеобухватна и племенита. Као доступни здравствени радници имамо професионалну и моралну обавезу да будемо најпре људи, саветодавци, стручњаци од поверења а наше апотеке

места где ће свако добити неопходну помоћ, топли савет и искрену подршку. Успешно обављен посао је онај у који смо унели најбољи део себе, позитивну емоцију и сва знања која поседујемо а то ће пацијенти несумњиво осетити!

Зато...

Помозимо уплашеном дечаку који је на путу до школе огребао колена а нашег духовитог комшију дискретно исконтролишимо да ли редовно узима своју терапију за повишен крвни притисак...

Младу маму ненаметљиво упутимо код свих неизвесних ситуација са њеном бебом, подржимо дојење као најприроднију и најздравију храну и посаветујмо је како да помогне старијем детету под вирусом добијеном из вртића...

Ободримо момка на хемотерапији, предложимо му неки од сјајних суплемената за подизање имунитета и дајмо му елан и идеје како да своје снове сања и даље...

Насмејану девојку искрено подржимо у борби за потомство, код хормонске суплементације и осталих психофизичких стања у том процесу...

Нашег пријатеља из детињства упутимо како да се бори са сезонском алергијом, а госпођу из оближњег маркета да правилно примени инхалациону терапију...

Примера је много и сваки тренутак је полигон за суптилну борбу савремене медицине против свих пошести које доноси савремено доба!

Када посвећено негујемо своје тело, дух и ум, уз профилаксу и благовремено информисање, као и ревносно праћење упутстава добијених од стручних лица - може се очекивати позитиван исход и ефикасно излечење!

У том случају - победа здравља над болешћу је извесна а сваки лек ће бити *безбедан и ефикасан!*

ESCAPELLE®

hitna kontracepcija širom sveta

 RICHTER GEDEON



VIŠE OD
400
MILIONA
SLUČAJEVA¹

Dobro poznata pilula za hitnu kontracepciju kao podrška ženskom reproduktivnom zdravlju!

Richter Gedeon je ekspert u oblasti ženskog reproduktivnog zdravlja i vodeći proizvođač pilule za hitnu kontracepciju koja je dostupna u preko 100 zemalja širom sveta!¹ Pilula za hitnu kontracepciju proizvođača Richter Gedeon upotrebljena je u preko 400 miliona slučajeva širom sveta!¹

Escapelle je hitan (urgentan) oralni kontraceptiv koji može da se koristi u roku od 72 sata nakon nezaštićenog polnog odnosa ili neuspeha kontraceptivne metode.

Za oralnu upotrebu. Jednu tabletu treba uzeti što pre, po mogućstvu u roku od 12 sati, a najkasnije 72 sata nakon nezaštićenog polnog odnosa ili neuspeha kontraceptivne metode.

Hitna kontracepcija sme da se primenjuje samo povremeno. Ni u kom slučaju ne sme da se koristi umesto redovne metode kontracepcije. Escapelle ne štiti od polno prenosivih bolesti.

Pre upotrebe detaljno proučiti uputstvo! O indikacijama, merama opreza i neželjenim reakcijama na lek, posavetujte se sa lekarom ili farmaceutom.

Lek se izdaje bez lekarskog recepta uz obaveznu konsultaciju sa lekarom ili farmaceutom pre nego što se prvi put uzme ovaj lek. E-mail za prijavu neželjenih reakcija: prijava@richter.rs
E-mail za dobijanje medicinskih informacija o lekovima: mir@richter.rs



Farmaceutski fakultet Univerziteta u Beogradu
Faculty of Pharmacy University of Belgrade

godina studija farmacije u Srbiji

years of pharmacy studies in Serbia

Farmaceutski proizvodi i usluge: kompetencije zasnovane na dokazima i inovaciji znanja

19. oktobar 2019.

Поштоване колегинице и колеге,

Драги Алумни Фармацеутског факултета
Универзитета у Београду,

У склопу обележавања 80 година студија
фармације у Србији, Фармацеутски факул-
тет Универзитета у Београду организује
Симпозијум “Фармацеутски производи
и услуге: компетенције засноване на
доказима и иновацији знања” 19.10.2019
као и отворена врата Фармацеутског
факултета 20.10.2019.

Традиција у образовању фармацеута ду-
га 80 година чини нас сведоцима бројних
промена у нашој професији. Током низа
година улога фармацеута у друштву се
мењала, те је експерт за производњу
лекова, снабдевање и пружање одго-
варајућих информација о лековима, постао
и здравствени професионалац посвећен
здравственој заштити са пацијентом у

центру пажње који обезбеђује ефективну
и безбедну употребу лекова. У оквиру
фармацеутске професије све више је
присутан мулти-дисциплинарни рад, а у
зависности од радне праксе фармацеути
неретко преузимају и улоге менаџера и
лидера, креатора нових услуга, ментора,
едукатора, истраживача. Образовање сту-
дената у складу са савременим улога-
ма фармацеута, као и континуирани
развој и едукација колега у пракси ради
прилагођавања новим захтевима струке
императив је Фармацеутског факултета
Универзитета у Београду. Са циљем
представљања најновијих достигнућа и
стремљења у фармацеутској струци, како
у свету тако и код нас, бирали смо и теме
симпозијума организованог у оквиру про-
славе овогодишњег јубилеја. Пленарно
предавање о савременим фармацеутским
услугама у свету и изазовима за њихову

имплементацију, одржаће Проф. др Мартин Хенман гостујући професор Фармацеутског факултета - Универзитета у Београду, којим ће отворити радни део скупа.

Надаље, Симпозијум ће бити организован кроз три сесије: Фармацеутски производи - компетенције фармацеута; Фармацеутске услуге - компетенције фармацеута и Будућност фармацеутске струке у ери персонализоване медицине: да ли смо спремни? 17 наставника и сарадника Фармацеутског факултета - Универзитета у Београду, учесницима ће детаљно приближити савремене трендове, регулаторне захтеве, аспекте безбедности и ефикасности, очекивања и неопходне компетенције фармацеута у области различитих категорија лекова, козметичких и дијететских производа и фармацеутских услуга, а посебан осврт биће усмерен на будућност фармацеутске струке и еру персонализоване медицине где индивидуализација терапије представља незаобилазни корак.

Са жељом да и надаље током своје каријере успешно креирамо нова знања, да их примењујемо у пракси и преносимо другим колегама, а кроз интер-професионалну сарадњу допринесемо побољшању здравља наших људи, свим колегицима и колегама желимо срећан јубилеј и успешан рад на симпозијуму.

Симпозијум је акредитован под бројем Б-73/19 одлуком Здравственог савета Србије од 20. маја 2019. године (број одлуке 153-02-1413/2019-01). Пријаву за учешће на скупу можете наћи на сајту Фармацеутског факултета, Универзитета у Београду (www.pharmacy.bg.ac.rs). Учешће на Симпозијуму је бесплатно.

Такође, поводом обележавања 80 година студија фармације на Фармацеутском

факултету Универзитета у Београду, биће организована манифестација под називом Отворена врата Фармацеутског факултета у недељу, 20. октобра 2019. године. Манифестација је намењена свим посетиоцима Фармацеутског факултета тога дана.

Кроз рад 14 радионица у трајању од 10-14 часова посетиоци ће моћи да сагледају бројне улоге фармацеута у друштвеном животу и упознају на које све начине фармацеути брину и штите здравље људи. О програму манифестације чији је слоган "Ваш фармацеут много уме, много зна! Питајте га!" детаљније се можете информисати на сајту Фармацеутског факултета Универзитета у Београду (www.pharmacy.bg.ac.rs).

Циклусом ВЕЛИКАНИ У ФАРМАЦИЈИ осветлићемо лик и дело значајних личности које су биле утемељивачи студија фармације у Србији. Изложбом ТРАЖИМ ПОЧЕТАК, СЈАЈ И САТЕ СТАЛЕ говорићемо о академицима Стевану Јаковљевићу, првом старешини Фармацеутског одсека и првом професору ботанике на студијама фармације и Јовану Туцакову, првом професору фармакогнозије, оснивачу Катедре за фармакогнозију и оснивачу Института за проучавање лековитог биља Др Јосиф Панчић. Вођеном шетњом кроз факултет сазнаћете детаље из живота, научног и стручног рада ова два изузетна професора. Уједно ћете се прошетати факултетом и у чувеним баштама кула А и Б чућете и видети мозаичну завршницу детаљног истраживања о нашим великанима. Обилазак Факултета биће организован у два термина, у 10:00 и 12:00 часова.

Позивамо Вас да дођете и својим присуством увеличате прославу 80 година студија фармације у Србији!

Проф. др Слађана Шобајић, декан



ФИП 2019

Припремио: маг. фарм. спец. Милан Ракић

ОПШТЕ ИНФОРМАЦИЈЕ

Овогодишњи ФИП-ов конгрес отпочео је у футуристичком светлу. Само отварање конгреса било је у знаку роботике, **заправо овогодишњи конгрес свечано је отворио управо робот.** Могли смо да се уверимо да нови трендови у науци, пракси, али и едукацији отварају потпуно нове хоризонте у свим сферама живота.

Земља домаћин управо завршеног ФИП-овог конгреса били су Уједињени Арапски Емирати (УАЕ). За многе од нас прва асоцијација на УАЕ јесте Дубаи - град из снова, са мноштвом небодера (чији врхови досежу изнад облака), острвом у облику палме, тржним центрима величине омањег града и мноштвом других садржаја као из бајке.

ФИП-ов конгрес одржан је у Абу Дабију, на месту одакле почиње ова бајковита прича о развоју УАЕ. Одличном организацијом и посвећеношћу визији, за мање од 40 година успели су да пређу пут и да од обичног пустињског песка направе рај на земљи који је познат и препознатљив широм света.

Занимљива је историјска чињеница да је владар баш овог емирата, шеик Зајед, ујединио још 6 околних емирата и формирао јединствену државу УАЕ. Шеик

Зајед је имао визију да пустињу претвори у футуристичку оазу, да окупи различита племена под једним кровом кроз подстицање просперитета, толеранције и мира. Ради општег развоја свог друштва, заједничким снагама **УАЕ су новац од нафте усмерили у здравство, образовање и инфраструктуру.** Ова снажна визија довела их је до остварења тог циља.

ЈАВНО ЗДРАВЉЕ

Може ли јавно здравље без фармацеута? Колики је то велик допринос нас фармацеута у очувању и унапређењу јавног здравља? Одговор на ова питања добили смо приликом свечане доделе **награде за промоцију здравља** коју је ФИП приредио у Абу Дабију већ првог дана конгреса.

Међу номинованима нашле су се различите националне кампање где су колеге фармацеути имали прилику да широј јавности покажу, али и поделе своје вештине и знања у области промоције здравља.

У овој категорији номиноване су следеће кампање:

- **Фармацеути у акцији: пројекат глобалног благостања** (победник)
- Питајте свог фармацеута, а не друштвене мреже

- Мудра мама пројекат – брига фармације ута о женама у руралним подручјима
- Вакцинација против грипа: годишња кампања у медијима
- Упознај свог фармације
- Само питај! Упознај своје лекове, води рачуна о свом здрављу, постани пријатељ са својим фармацијом
- Кампања: Филипински фармације ваши експерти за бригу о лековима
- Здрава генерација
- Дан Словеначких апотека



Приказ номинованих пробудио је жељу међу слушаоцима у сали да се више укључе у активности од значаја за јавно здравље. Остаје утисак да уколико дамо свој лични допринос у националним кампањама, можда већ следеће године на списку номинованих буду и фармације из Србије.

УНАПРЕЂЕЊЕ ФАРМАЦЕУТСКЕ ПРАКСЕ

О хуманости колега фармације имали смо прилику да се уверимо и приликом ФИП-ове доделе **награде за унапређење фармацијске праксе**. Награду је добио пројекат колега из Португала под називом "Абем програм", а који се односи на формирање фонда солидарности и обезбеђивање лекова оном делу становништва који није у материјалној

могућности да издвоји средства за набавку неопходних лекова.

СНАГА ИМУНИЗАЦИЈЕ

На конгресу у Абу Дабију одржан је сертификован курс на тему вакцинације, који је приказао шта је све неопходно да би фармације у апотекама постали примарни извор за све информације у вези са вакцинама и процесом имунизације.

Иако су прошле само три године од када је први пут на ФИП-у одржана посебна едукација о новој услузи коју фармације могу да пруже у јавним апотекама, данас у преко 20 земаља света наше колеге активно пружају становништву услугу вакцинације против сезонског грипа.

У земљама где су фармације укључени у процес вакцинације против сезонског грипа, уочљив је знатни пораст процента вакцинисаног становништва. Објашњење за претходно изречен став јесте у чињеници да се кампањом о могућности да се процес вакцинације обави у апотекама пробудила свест код особа које то до сада нису радиле или из незнања или нису биле



у могућности да за овакав вид интервенције чекају заказивање код свог лекара.

Охрабрујућа вест је и да се број вакцина које је могуће добити у апотекама јавног типа стално повећава.

РАЦИОНАЛНА УПОТРЕБА АНТИБИОТИКА

Једна од највећих претњи на планети по здравље јесте отпорност бактерија на антибиотике. Да ли је постојање водича за рационалну примену антибиотика довољно за решење ове глобалне претње? Управо на ову тему, током једне од сесија на ФИП конгресу, стручњаци су покушали да понуде решења.

Рационална употреба антибиотика сама по себи односи се на скуп координисаних стратегија за побољшање употребе антимикробних лекова са циљем да се побољшају здравствени исходи пацијента, смањи отпорност на антибиотике и смање непотребни трошкови.



Глобално, највећи проблем забележен је у непостојању националних смерница за рационалну примену антибиотика. Оно што морамо да истакнемо, јесте да од децембра прошле године Србија има свој **Национални водич за рационалну употребу антибиотика**, као и то да је Фармацеутска комора Србије била

најактивнија у промоцији истог међу целокупном здравственом заједницом на нашим просторима.



Да постојање националног водича на ову тему само по себи није довољно, сложили су се светски стручњаци. Слаба карика јесте имплементација смерница. Зато је **апеловано да фармацеути узму већу улогу као едукатори**, да више едукују друге здравствене професионалце (најпре лекаре као прописиваче, али и медицинске сестре које у здравственим установама ординирају терапију) али и да **узму учешће у кампањама које за циљ имају подизања националне свести** на ову тему.

АСТМА

Неизоставна тема на конгресу била је и астма. Посебну пажњу привукле су колеге из Турске које су детаљно представиле свој пут развоја и имплементације услуге намењене пацијентима са астмом и хроничном опструктивном болешћу плућа (ХОБП).

За земљу која броји преко 80 милиона становника, могли бисмо рећи да су овај пројекат 2015-е године отпочели скромно, са 24 тренера, у 8 провинција и са 282 фармацеута из јавних апотека. Својим

радом успели да постигну завидне бројке, те сада 2019-е у пројекат је укључено преко 6.000 колега из 54 провинције широм Турске.

ПАЦИЈЕНТИ ПРИЧАЈУ

Уобичајено да водећи свестки конгреси окупе колеге из праксе, научнике, образовне институције, а неки и студенте. ФИП је на овогодишњем конгресу отишао корак даље, те је читаву једну сесију посветио пацијентима и ономе шта они имају да поруче нама здравственим радницима. Циљ јесте да се унапреди пружање здравствених услуга и једино кроз сагледавање потреба пацијената могуће је учинити повећање њиховог задовољства и лакше постизање терапијских циљева.



У овој сесији било је и врло потресних прича, тако смо могли да чујемо детаљно са чиме се суочавају онколошки пацијенти и шта је њима најбитније. Једну такву причу испричао је наш будући колега из Египта. Њему је као дечаку 2010-е године дијагностикован Хоџкин лимфом. Након 4 године канцер се повратио, тако да пут ка његовом оздрављењу није био лак. Од 2015. године је „cancer free“. Говорио је о томе да је највећа брига онколошких пацијената да буду безбедни, да се избегне губљење времена, да добију услугу која је базирана на научним основама и доброј

пракси. Из жеље да помогне и другима уписао је студије фармације.

НАШИ НА ФИП-У

Србија је ове године у постер сесији имала приказ 10 апстраката, за шта су се потрудиле колеге из Апотеке Београд, Апотеке Краљево и са Фармацеутског факултета у Београду.



Усмено излагање имао је колега Урош Чакар на тему: **Историја и наслеђе фармације: упознавање садашњости и будућности наше професије.**

РЕЗИМЕ КОНГРЕСА

Ради унапређења наше улоге у периоду који долази потребно да усвојимо неке нове вештине и знања. Морамо бити свесни чињенице да су промене константне на свим пољима, да технолошке иновације (као што су роботика и дигитализација) мењају и улогу нас здравствених професионалаца.



**Daun Sindrom
Beograd**

ХРОМОЗОМ ЉУБАВИ

Припремила: маг. фарм. спец. Соња Стојиљковић

Даунов синдром један је од најчешћих хромозомских поремећаја код људи. Може се јавити у свакој породици, раси или социјалној групацији. Учесталост рађања деце са Дауновим синдромом у општој популацији креће се око један у 700 живорођене деце. Ризик да ће плод имати Даунов синдром већи је код жена старијих од 40 година, али је пракса показала да се 80% деце са Дауновим синдромом роди у популацији трудница млађих од 35 година. У Србији тренутно живи између 1500 и 2000 особа, а у Београду је њих око 600.

Даунов синдром је последица постојања једног хромозома више у ћелијама детета. Уместо два хромозома која чине 21. пар, ова деца у својим ћелијама имају три хромозома (два која чине 21. пар, и трећи који је вишак). Због тога се овај синдром назива и тризомија 21.

Главне физичке карактеристике су округла глава са заравњеним задњим делом,

мали нос са ниско постављеним кореном, косо постављене очи са малим наборима у угловима и уочљивим подочњацима, мала уста са увећаним језиком који је често избачен, зуби избијају нешто касније и неправилног су облика, усна дупља је нешто смањена, а непце уско и високо. Уши су мале са обично изврнутим горњим делом, врат кратак и широк, екстремитети изразито кратки. Мишићни тонус је снижен, што утиче на млитавост и растегљивост зглобних лигамената. Ово је нарочито уочљиво у првим годинама живота. Особе са Дауновим синдромом су нижег раста и гојазне су. Имају склоност ка срчаним тегобама, проблеме са штитном жлездом, успорен метаболизам.

Код деце са Дауновим синдромом постоји велика разноликост у степену менталног кашњења. Просечна постигнућа ове деце (мере на развојним скалама и тестовима интелигенције) до пете године живота,

крећу се од 55-75 IQ јединица. Са годинама овај резултат прво стагнира, а затим опада услед чињенице да она рано досежу максимум интелектуалног развоја. У тинејџерским годинама, захваљујући специјалним школским програмима, могу да науче корисне вештине.

Ово је само кратко подсећање на чињенице из медицинских књига. Међутим, разговарајући са Вањушком Стаменовић, колегиницом која је једна од звезда водила удружења Даун, и уједно мама једне фантастичне девојчице, видим још једном да су границе ту да би се померале. Сазнајем да се до 6. године формира нервни систем, и да је интензивним радом у првих 6 година живота могућ јако велики напредак у менталном развоју. Баш у овом периоду треба пробудити родитеље, јер су они најснажнија карика помоћи својој деци пре поласка у школу.

Удружење настоји да помогне деци организацијом различитих креативних радионица у којима учествују и логопеди, физијатри, олигофенолози. Иако још увек немају своје просторије, представници удружења успели су да током ове године организују велики број догађаја од значаја, да ова деца буду што видљивија јавности.

Највећи одјек имала је модна ревија „Препознај ме“, која је одржана 10. јуна на Дорћолу. Сарадња са удружењем из Бања Луке показала је да су ова деца способна да раде у угоститељству, неки



су добили и сертификате за конобаре. А фантастична Тијана Стаменовић, захваљујући огромној љубави и подршци своје породице, освојила је не једну, не две, него седам медаља на скорашњим међународним спортским играма особа са инвалидитетом.

Осим што имају диван карактер, ова деца умеју и да препознају добре људе - једноставно имају дар за љубав. Моја саговорница управо зато њихов хромозом вишка зове хромозом љубави.



Контакт Удружења

Марија Павловић Марјановић
060 750 11 01

Вањушка Стаменовић
063 876 21 48

СЛУЧАЈЕВИ ИЗ АПОТЕКАРСКЕ ПРАКСЕ

СИРУПИ - ШТА СВЕ РОДИТЕЉИ МОГУ ДА НАС ПИТАЈУ?

*Маг. фарм. спец. Јелена Стефановић
Војиновић, ЗУА Lilly drogerie*

1. У апотеку долази забринута мајка која тражи антибиотик за дете, који је прописао педијатар.

Питам да ли теба да га растворим, а она каже да код куће има већ два сирупа, који су растворени, али да мисли да нису добро растворени! Показује ми слику. Каже да дете већ пије другу бочицу и да зна да ниједан од ова два сирупа није добро растворен, што је тачно. Ово је озбиљан пропуст! Родитељ мора да буде сигуран да је фармацевт/фармацутски техничар растворио сируп како треба! Ово је апел свима да добро прочитају упутство за растварање сирупа и да децу не доводе у опасност тиме што ће сируп неадекватно растворити!

2. У апотеку долази мајка која љутито баца бочицу сирупа преко рецептуре и каже да смо синоћ њеном супругу, за дете, издали "полован" сируп! Каже да изгледа као да

га је неко већ пио! Објаснили смо, наравно, како се издају и растварају антибиотски сирупи и да је сасвим нормално да бочица није пуна, већ се додаје толико воде колико пише на упутству. Отишла је задовољна одговором.

3. Опет мама, љута што нема довољно сирупа за терапију за њену ћерку, оптужује нас да сируп нисмо добро растворили. Објашњавамо да се дозирање сирупа одређује на основу узраста и масе детета, па да лекар прописује две или више бочица да би дете било покривено терапијом све време које је потребно. Отишла је код лекара по рецепт за још једну бочицу сирупа.

4. И један тата...враћа сируп који смо растворили, а у који је он додао, по упутству, још толико воде јер није разумео да смо ми завршили сав посао око растварања. Растворили смо му нови сируп.

Ово су свакодневни случајеви у пракси. Дошла сам на идеју да их представим, да би на овај начин указала на то шта све родитељима треба напоменути када се издају антибиотски сирупи!

КАПИ ЗА НОС

Отац девојчице која има 2,5 године дошао је у апотеку са извештајем ОРЛ специјалисте да подигне капи за нос са оксилотетразолином и сируп са парацетамолом, јер је прехлађена и цури јој нос. Из разговора сазнајем да од када је кренула у колектив има често упале ушију.

Издајем капи за нос и сируп са писаним упутством.



Сутрадан, отац се вратио у апотеку и тражио баш мене.

Љутито ми је вратио капи за нос и питао како сам могла да му издам капи за нос кад на њима стоји да се могу употребљавати код деце од 6. године? Рекао је да је адвокат и да може и да тужи за овакав пропуст!

Испред мене стоји отац забринут за своје дете. Он не зна да ли постоје капи које су одговарајуће за узраст његовог детета, јер му ја то нисам напоменула. Тражи одговор који ће му разрешити сумњу да ли сам издала одговарајући лек. Осим тога, каже и да је изгубио поверење и у лекаре, јер је јуче са дететом чекао дуже од три сата на преглед и да га је докторка само на брзину погледала и "нажврљала" нешто што вероватно само ми можемо да разумемо.

Дужност сваког фармацеута је да поред писаног упутства и усмено напомене неке битне чињенице, нарочито када су у питању деца, старији, труднице и ако треба да понови и више пута, да би пацијенти разумели.

Смиреним тоном сам му објаснила шта су капи за нос које је подигао у апотеци. Дете је запушено и потребно му је нешто да би нормално дисало и мирније спавало.

Питала сам га да ли је предходне ноћи ћеркица спавала боље, што је потврдио. Полако смо причали даље и објаснила сам му да је ОРЛ специјалиста проценио да су детету те капи неопходне, зато их је прописао и да они прописују понекад терапију за коју знају да је безбедна и ефикасна иако нема података о томе, јер, додала сам још, да ограничење постоји јер има и мало клиничких истраживања у дечијој популацији, а пошто је он адвокат, то ће најбоље да разуме...

Оно што је био мој пропуст јесте управо усмено обајшњење које сам му изнела тек сутрадан, када је збуњен дошао да се жали. Да сам му само напоменула када сам издавала лек, он не би имао недоумицу и користио би терапију верујући у њу и примењујући је детету без бојазни. Искуство фармацеута неопходно да би се решиле овакве конфликтне ситуације! Отац је отишао задовољан одговором.

И од тада, сви запослени у апотеци у којој радим, при издавању капи за нос, обавезно нагласе да у упутству стоји да је за децу старију од 6 година, али да се капи примењују и код млађе деце када лекар процени да је то непоходно.

СИНДРОМ „СУВОГ ОКА“ СИМПТОМИ И ЛЕЧЕЊЕ

*Маг. фарм. Јасмина Драшковић
специјалиста фармацеутске технологије,
Апотека „Београд“*

Синдром „сувог ока“ познат је као кератокоњуктивитис сица (КЦС). КЦС се најчешће јавља код жена у менопаузи, трудница, жена које узимају оралне контрацептиве или жена које узимају хормонску супституциону терапију. Пацијенти на антиандрогеној терапији

због болести простате имају дефицит или абнормалност сузног филма. Андрогени и естрогени рецептори су локализовани у сузним и Меибомовим жлездама. Главни узрок је смањење андрогена који су трофички фактор за сузне и Меибомове жлезде¹.

Када се једном развије „суво око“, запаљење постаје кључни механизам у оштећивању површине ока, као узрок и последица оштећења ћелије. Ови пацијенти су у зачараном кругу запаљења које индукује оштећење очне површине, а оно погоршава знаке запаљења.

Запаљење редукује влажност ока и ремети стабилност сузног филма².

Симптоми и знаци болести „сувог ока“

Иритација ока, осећај сувоће, печење, боцкање, бол, осећај страног тела, фотофобија, замућен вид. Симптоми се погоршавају у задимљеној и сувој околини, просторима са централним грејањем, код дуготрајног читања или рада за компјутером¹. Парадоксално, болесници са „сувим оком“ се жале на прејак сушење. Ово се објашњава јаким рефлексним сушењем због оштећења корнеалне површине¹.

Лечење различитих облика „сувог ока“

Благи облик

Вештачке сузе са конзервансом
Лубрикантне масти ноћу

Умерени степен

Вештачке сузе, без конзерванса
Лубрикантне масти ноћу
Локално циклоспорин 0,05% капи за очи¹.

Тежи степен

Урадити све горе предвиђено за лечење
Влажење околине

Латерална тарзорафија
Аутологе серумске очне капи¹.

Фармацеутски препарати за лечење „сувог ока“:

Вештачке сузе

Очни подмазивачи, демулсенти или емолијенти, доступни су као раствори, гелови, масти.

Антиинфламаторни лекови

Аутологи серум као очне капи

Андрогени за локалну примену у око

Циклоспорин 0,05% емулзија за очи / капи за очи-емулзија

Циклоспорин 0.05% емулзија за очи, користи се као једини комерцијални антиинфламаторни лек, регистрован искључиво за лечење сувог ока.

Превентивне мере:

Избегавати диуретике као што су алкохол и кофеин.

Клима уређај повећава испаравање суза, зато треба избегавати клима уређаје и грејалице.

Неборавити у задимљеним просторијама.

Пажљиво користити компјутер.



Литература:

1. Fahd Anzzar, MD, C. Stephen Foster, MD, A.S. Ekong, MD, Dry eye syndrome, www.emedicine.com.

2. Johnson M.E, Murphy P.J, Changes in the tear film and ocular surface from dry eye syndrome, *Prog Retin Eye Res*, 2004; 23(4):449-474.

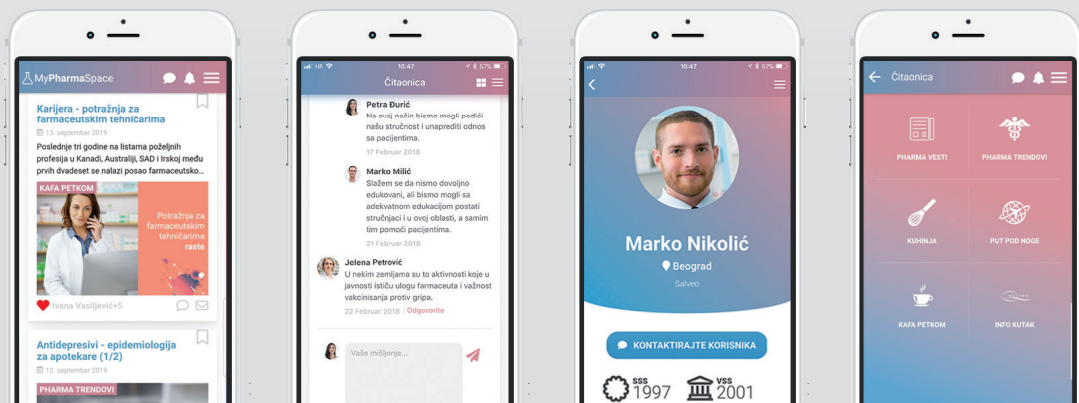


MyPharmaSpace®

**U DANAŠNJE DIGITALNO DOBA ŽELIMO
DA FARMACEUTSKOJ ZAJEDNICI
UČINIMO SVAKI RADNI DAN ZANIMLJIVIJIM, KROZ:**

- POVEŽIVANJE
- DINAMIČNU KOMUNIKACIJU
- LAKŠE INFORMISANJE.

Zato smo razvili jedinstvenu platformu,
namenjenu svim farmaceutima i farmaceutskim tehničarima.



Preuzmite besplatnu aplikaciju MyPharmaSpace
na svoj pametni telefon i postanite deo online pharma zajednice.



www.mypharmaspaces.com

ЛЕТЊА ШКОЛА КЛИНИЧКЕ ФАРМАЦИЈЕ

Јелена Стефановић Војиновић, ZUA Lilly drogerie

Пету годину заредом, Сплит је био домаћин фармацеутима из региона на Летњој школи клиничке фармације са Пливом. Домаћини и организатори скупа били су Медицински Факултет Свеучилишта у Сплиту, *Pharma Expert* и *Pli-va* а школа је трајала три дана, од 23. до 25.08.2019. године. Утисци су сјајни!

Током тродневне едукације обрађено је више од 200 случајева из праксе које укључују лабораторијске податке, интервенције, уочавање грешака и процене клинички значајних интеракција, индивидуализацију и рационализацију терапије. Било ми је велико задовољство и част да са још 150 колега из региона размењујем знање и искуство и да стекнем много нових пријатеља.

На самом почетку, кроз радионице, провеле су нас колегинице из хрватских апотека. Младе и успешне магистре фармације које су у свакодневном контакту с пацијентима приказале су случајеве неуропатске боли, управљања терапијом, алергија и индивидуализације терапије из властите апотекарске праксе. Радионице и пленарна предавања водили су врсни предавачи: проф.доц. Аријана Мештровић, проф.др Дарко Модун и проф. *Martin S. Henman, Trinity College* Даблин, Ирска.

Теме које смо обрадили биле су разноврсне и веома занимљиве: поремећаји сна, свести и равнотеже; депресија и анксиозност - управљање терапијом; интеракције лекова у терапији респираторних болести, дегенеративне болести ЦНС-а.

Са проф. Мартином Хенманом, за чију је радионицу владало велико интересовање, расправљали смо о најновијим достигнућима у лечењу и превенцији атријалне фибрилације и можданог удара. Професор је имао и сјајно предавање на тему: *Pharmacy practice research - Lessons learned from PCNE (Pharmaceutical Care Network of Europe)*.



Полазници школе имали су могућност да презентацијом својих случајева из праксе укажу на лична искуства у раду са пацијентима. Моја презентација имала је за циљ да укаже на значај добре комуникације а уједно сам говорила и о пилот пројекту Фармацеутске коморе Србије који се односи на увођења стандардизоване услуге за особе оболеле од дијабетеса.

Веома сам задовољна што сам била део једне овакве едукације и што сам могла активно да учествујем у оснивању Клуба истраживача у апотекарској пракси са циљем повезивања фармацеута у региону како би сви заједно учили једни од других, а уједно и представим све оно што ми у Србији радимо.

СТУДИРАЊЕ УЗ *IPSF*

Катарина Баћевић, председник европског региона у Светском удружењу студената фармације

Када сам кренула да се интересујем за размену студената у Бечу, нисам ни слутила шта тачно представљају студентске организације и која искуства нам оне могу донети. Упознавање са странцима и размењивање искустава, довело је до тога да се укључим у рад локалне Асоцијације студената фармације Ниша (*NiPSA*), а потом и Националне асоцијације студената фармације Србије (*NAPSer*). Како сам у *NAPSer*-у била контакт особа за Интернационалну федерацију студената фармације (*IPSF*), отворила су ми се врата за тај нови свет који чини преко 350.000 студената и младих дипломаца фармације у преко 90 држава широм света.

У мандату 2017/18 године била сам задужена за регионалне односе, сарађивала са партнерима и асоцијацијама чланицама *IPSF*-а. Годину дана касније, одабрана сам за председника европског региона *IPSF*-а (*EuRO*) за 2018/19 годину, са улогом вођења европског тима који је чинило 17 људи.

Вештине које сам стекла као део *IPSF*-а значе ми целог живота - унапредила сам знање енглеског језика, научила да пишем важна документа, учила се јавном наступу говорећи на регионалној скупштини Светске здравствене организације као и на многим конгресима, представљању и налажењу нових партнера - комуникацији, уз све то сам и путовала и имала част да се упознајем и радим са људима из различитих култура.

На овогодишњем ФИП-овом конгресу у Абу Дабију имала сам част да представљам *IPSF*. Поред едукативног дела

програма присуствовала сам састанцима са руководством ФИП-а, председником Домиником Џорданом и извршним директором Кетрин Даган. У оквиру конгреса одржан је и шпански пријем, где смо осетили делић атмосфере који нас чека на следећем ФИП-ом конгресу у Севиљи.

IPSF сваке године организује светски конгрес, као и регионалне конгресе. Ове године регионални конгрес, чију сам скупштину водила, био је у Варшави. Окупио је студенте из Европе, али су нам се придружиле и колеге из Алжира и Јордана. Следећег јула, конгрес ће бити у Порту, Португал.

Позвала бих све студенте да се укључе и осете шта значи бити део *NAPSer*-а и *IPSF*-а, исто тако бих позвала и старије колеге да подрже младе у овим активностима, као што је то учинила Фармацеутска комора 2017. године и помогла ми у одласку за Женеву, на Скупштину Светске здравствене организације, где је и моје велико путовање почело.





ПРЕДСТОЈЕЋИ ДОГАЂАЈИ КЕ

ВИРТУЕЛНА ШКОЛА ОБРАЗОВАЊА

- ТЕСТ Фитотерапија бенигне хиперплазије простате**
/до 19.11.2019. године
- ТЕСТ Употреба матичног млеча и пчелињег полена у менопаузи**
/до 19.11.2019. године
- ТЕСТ Комуникација као основ пружања фармацеутских клиничких услуга**
/до 4.3.2020. године
- ТЕСТ Стандардизација фармацеутске услуге код пацијената са дијабетесом**
/до 20.5.2020. године
- ТЕСТ Ефикасност топикалних азола у лечењу вулвовагиналних кандидијаза и улога фармацеута у локалној терапији**
/до 19.08.2020. године

Сви пакети Виртуелне школе образовања акредитовани су са 5 бодова за учеснике који успешно положе тест.



Поштоване колегинице и колеге,

Македонско фармацеутско друштво и Фармацеутски факултет, УКИМ, Скопље Вас позивају на

**VII Конгрес фармације са меѓународним учешћем
који се одржава од 13-17. маја 2020. године на Охриду**

Тема конгреса: Модерни трендови у фармацији - могућности и изазови

Рок за предају абстракта: 15.03.2020 године.

Ближе информације доступне на: <http://congress.mfd.org.mk/en/home/>